

DEKRET OGÓLNY KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI
O PRZEPROWADZANIU ROZMÓW KANONICZNO-DUSZPASTERSKICH Z NARZECZONYMI
PRZED ZAWARCIEM MAŁŻEŃSTWA KANONICZNEGO
KOMPENDIUM

I. Charakter dekretu i rozmów kanoniczno-duszpasterskich

1. Dekret odnosi się do wymogów formalno-kanonicznych i nie reguluje problematyki katechez przedmałżeńskich. Obowiązujące w tej dziedzinie zasady znajdują się w innych dokumentach Konferencji Episkopatu Polski.
2. Celem egzaminu przedślubnego narzeczonych jest rozeznanie ich sytuacji prawnej i upewnienie się o należytych przygotowaniach do zawarcia małżeństwa.
3. Spotkania proboszcza z narzeczonymi zawsze mają charakter zarówno prawny, jak i duszpasterski – obu tych aspektów nie można od siebie oddzielać ani przeciwstawiać. Dopełnienie formalno-kanonicznych wymogów jest prawdziwą powinnością duszpasterzy, którzy do tej troski są zobowiązani ze sprawiedliwości. Kapłan przygotowujący i dopuszczający narzeczonych do małżeństwa winien mieć moralną pewność, że będzie ono zawarte ważnie i godziwie. Wymaga tego szacunek dla świętości małżeństwa, które w przypadku zawierania go przez dwoje ochrzczonych posiada rangę sakramentalną.

II. Właściwość parafii – decyduje kanoniczne zamieszkanie

4. Badanie kanoniczne narzeczonych przeprowadza się w parafii, w której małżeństwo ma być zawarte, czyli w parafii, w której jedno z narzeczonych posiada stałe lub tymczasowe zamieszkanie albo faktyczny miesięczny pobyt (kan. 1115). Kanoniczne zamieszkanie nie jest tożsame z cywilnym zameldowaniem osoby. Stąd też parafią uprawnioną do przeprowadzenia badania jest wyłącznie ta, na terenie której rzeczywiście mieszka przynajmniej jedno z nupturientów (a nie parafia urodzenia, chrztu lub pochodzenia). Dotyczy to także osób, które zamieszkują za granicą, nawet gdyby zawarcie małżeństwa miało mieć miejsce w Polsce.
5. Jeśli narzeczeni mają słuszne powody, by zawrzeć małżeństwo w parafii innej niż parafia ich zamieszkania, winni uzyskać zezwolenie własnego proboszcza lub ordynariusza miejsca (formularz 9). Po udzieleniu zezwolenia obowiązek przeprowadzenia badania kanonicznego narzeczonych przechodzi na proboszcza parafii, w której małżeństwo ma być zawarte, chyba że będzie ono zawierane w kościele nieparafialnym (rektoralnym lub zakonnym) – w takim przypadku protokół przedmałżeński winien być sporządzony w parafii zamieszkania któregoś z nupturientów. Podobnie należy uczynić, jeśli dokonanie tego w parafii zawarcia małżeństwa byłoby dla nupturientów znacznie utrudnione (np. z powodu dużej odległości).
6. Jeśli małżeństwo ma być zawarte w innej parafii, aniżeli ta, w której spisuje się protokół przedślubny, ten kto przeprowadził egzamin przedślubny winien powiadomić autentycznym dokumentem, zwanym „licencją” (formularz 7_pl) proboszcza, który będzie asystował przy zawieraniu małżeństwa o wyniku rozeznania kanonicznego, zaświadczając, iż nic nie stoi na przeszkodzie do ważnego i godziwego zawarcia małżeństwa (kan. 1070). Jeśli małżeństwo ma być zawarte w kościele nieparafialnym, licencję należy przekazać proboszczowi parafii, na terenie której kościół ów się znajduje. Dotyczy to także przypadku, gdy wystawiającym licencję jest proboszcz personalny (np. kapelan wojskowy).
7. Na zawieranie małżeństwa poza miejscem świętym wymagane jest zezwolenie ordynariusza miejsca.

III. Małżeństwa „zagraniczne” – wszystko „idzie przez kurię”

8. Jeśli licencja jest udzielana za granicą, należy posłużyć się dokumentem w języku łacińskim (formularz 7_lat), który po uzyskaniu *nil obstat* miejscowej kurii diecezjalnej jest przesyłany przez tę kurię do kurii diecezji, w której ma zostać zawarte małżeństwo.
9. W przypadku, gdy osoby zamieszkujące za granicą chcą zawrzeć małżeństwo w Polsce, przygotowanie do małżeństwa winno być dokonane przez proboszcza za granicą, po czym przesyła licencję, za pośrednictwem swojej kurii diecezjalnej, do właściwej kurii diecezjalnej w Polsce, która, po otrzymaniu

licencji, upoważni proboszcza w Polsce do asystowania przy zawieraniu małżeństwa, biorąc także pod uwagę kwestię cywilnych skutków małżeństwa. Gdyby taka licencja, wydana za granicą – zawsze jednak z odpowiednią autoryzacją tamtejszej kurii diecezjalnej – byłaby przesłana bezpośrednio do proboszcza w Polsce, winien on niezwłocznie przedstawić otrzymaną licencję w swojej kurii diecezjalnej w celu otrzymania zezwolenia ze strony własnego ordynariusza miejsca. Proboszcz parafii, w której w Polsce będzie zawierane małżeństwo, odpowiednio wcześniej poinformuje nupturientów, że dokumenty zza granicy winny być przesłane do Polski nie później niż na miesiąc przed planowanym terminem ślubu.

10. Jeśli małżeństwo nie zostanie zawarte w ciągu roku od sporządzenia protokołu przedmałżeńskiego, badanie kanoniczne należy powtórzyć, zwracając uwagę na przyczyny, dla których planowane małżeństwo nie doszło do skutku. Podobną rozważkę należy okazać, gdy duszpasterz otrzyma wiadomość, że w analogicznym okresie było planowane zawarcie małżeństwa z inną osobą, które nie doszło do skutku.

IV. Rozmowa kanoniczno-duszpasterska – modlitwa, przysięga, przebieg

11. Narzeczeni zgłaszają zamiar zawarcia małżeństwa nie później niż na trzy miesiące przed planowanym ślubem.
12. W czasie pierwszego spotkania z narzeczonymi duszpasterz poinformuje ich o wymogach przygotowania bezpośredniego do małżeństwa oraz o tym, jakie winni przygotować dokumenty i umówi się z nimi na nieodległy termin celem sporządzenia protokołu przedślubnego.
13. Duszpasterz nie może ograniczyć się do formalnego wypełnienia protokołu rozmów kanoniczno-duszpasterskich przed zawarciem małżeństwa (protokołu przedślubnego – formularz 1, ewentualnie z załącznikami 1a i 1b), lecz powinien przeprowadzić z narzeczonymi rozmowę duszpasterską. W pewnych przypadkach w protokole znajdują się informacje o konieczności dokonania innych czynności formalnych z odesłaniem do konkretnych formularzy.
14. Spotkanie rozpoczyna się *wspólną modlitwą kapłana i narzeczonych*.
15. Przed rozpoczęciem zadawania pytań przewidzianych w protokole duszpasterz winien odebrać od narzeczonych *przysięgę mówienia prawdy*, zgodnie z rotą zamieszczoną w protokole.
16. Duszpasterz winien zadawać pytania każdemu z nich osobno, przynajmniej w tych kwestiach, które nie są tylko zwykłym pozyskaniem danych personalnych.
17. Na rozmowę przedślubną z narzeczonymi duszpasterz winien poświęcić czas (około jednej godziny) stosowny do wagi tego zadania, które nie może być bagatelizowane ani zlecane komuś innemu.
18. Duszpasterzowi nie wolno upubliczniać informacji, które posiada z tej rozmowy.
19. Dopóki nie zostaną dopełnione wszystkie wymogi przewidziane prawem, zwłaszcza w tych sytuacjach, w których wymagana jest dyspensa lub zezwolenie ordynariusza miejsca, duszpasterzowi nie wolno czynić wiążących obietnic i utrzymywać narzeczonych w przekonaniu, że zawarcie przez nich małżeństwa jest możliwe.
20. W przypadku małżeństw mieszanych lub zawieranych z odstępcami, katolikami niewierzącymi lub niepraktykującymi, w celu uzyskania zezwolenia (dyspensy w przypadku małżeństw z nieochrzczonymi) należy przekazać do kurii do wglądu nie tylko prośbę i oświadczenia stron, ale cały protokół przedślubny z wszystkimi załącznikami.

V. Zapowiedzi

21. Zapowiedzi ogłasza się w formie pisemnej lub ustnej (przepisy nie uległy zmianie). Do wiadomości podaje się jedynie imiona i nazwiska oraz parafię zamieszkania nupturientów.
22. Obowiązek wygłoszenia zapowiedzi nie dotyczy:
 - a) chrześcijan niekatolików mieszkających w Polsce, jeżeli tego nie wymaga prawo własne wspólnoty religijnej, do której należą;
 - b) nupturientów nieochrzczonych oraz tych, którzy wystąpili z Kościoła katolickiego;
 - c) przypadku katolików, którzy mają zamieszkanie kanoniczne za granicą, gdzie według lokalnego prawa nie publikuje się zapowiedzi.

VI. Dokumenty

23. *Dowód osobisty* względnie inny dokument tożsamości zaopatrzone w fotografię i zawierający dane personalne, datę i miejsce urodzenia oraz imiona rodziców.
24. *Świadectwo chrztu* (metryka chrztu) każdego z nupturientów. Potwierdza ono przyjęcie chrztu oraz – *jeśli chodzi o katolików* – także status kanoniczny (kan. 535 § 2), a przede wszystkim stwierdza stan wolny osoby, o ile nie zostało wystawione wcześniej niż *sześć miesięcy przed zgłoszeniem się nupturientów do duszpasterza*.
25. Fakt wystawienia świadectwa chrztu do celów małżeńskich winien zostać zaznaczony w księdze ochrzczonych poprzez umieszczenie w rubryce „uwagi” adnotacji następującej treści: „wydano świadectwo do ślubu (*data*)”. Gdyby ta sama osoba zwróciła się kolejny raz po świadectwo chrztu do zawarcia małżeństwa, nie powinno się odmawiać jej tego dokumentu, ale powód odstąpienia od poprzednich planów należy wyjaśnić, a w razie pojawienia się uzasadnionych wątpliwości powiadomić o nich proboszcza parafii, w której będzie spisywany protokół lub ordynariusza miejsca.
26. Świadectwa chrztu należy żądać także od ochrzczonych niekatolików, jednak należy mieć na względzie, iż dokumentuje ono tylko przyjęty chrzest, nie stanowi zaś dowodu stanu wolnego, który zawsze musi być potwierdzony zaprzysiężonym zeznaniem osoby, której sprawa dotyczy oraz przynajmniej dwóch świadków.
27. *Ostatnie świadectwo ukończenia katechizacji szkolnej*. W uzasadnionych przypadkach – np. gdy chodzi o osoby starsze – proboszcz może zwolnić z obowiązku przedstawienia tego dokumentu.
28. *Zaświadczenie stwierdzające brak okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa z Urzędu Stanu Cywilnego*, wydane zgodnie z obowiązującymi przepisami, względnie odpis aktu małżeństwa cywilnego, jeśli nupturienti pozostają ze sobą w związku cywilnym. Dokumenty te winny zostać doręczone duszpasterzowi nie później niż na dwa miesiące przed planowanym terminem ślubu.
29. Pozostałe dokumenty, które należy dołączyć do protokołu przedślubnego, to:
 - a) *świadectwo uczestnictwa w katechezie przedślubnej* obejmujące także spotkania w katolickiej poradni rodzinnej;
 - b) *zaświadczenie (zaświadczenia) o wygłoszonych zapowiedziach przedślubnych* lub dyspensy od nich.
30. Ponadto, w zależności od sytuacji, należy przedstawić następujące dokumenty:
 - a) *świadectwo zgonu współmałżonka* (cywilne lub kościelne), jeśli nupturient jest wdowcem lub wdową;
 - b) odpis wyroku sądu kościelnego stwierdzającego nieważność małżeństwa wraz z dekretem wykonawczym;
 - c) odpis wyroku orzekającego rozwód cywilny, jeśli nupturient pozostawał wcześniej w związku cywilnym z inną osobą (dotyczy także osób po kanonicznym stwierdzeniu nieważności małżeństwa);
 - d) zezwolenie ordynariusza miejsca lub proboszcza, jeśli małżeństwo będzie zawierane poza którąś z uprawnionych parafii (kan. 1115);
 - e) zaświadczenie o przyjęciu sakramentu bierzmowania lub zaprzysiężone oświadczenie nupturienta o przyjęciu bierzmowania, jeśli brak o tym adnotacji w świadectwie chrztu (kan. 1065 § 1);
 - f) wymagane przez prawo przyrzeczenia i oświadczenia stron, w przypadku małżeństwa z osobą nieochrzczonej, małżeństw mieszanych i im podobnych;
 - g) zeznania świadków, względnie samego nupturienta, dotyczące przyjęcia chrztu i stanu wolnego nupturienta, jeśli nie może on przedstawić aktualnego świadectwa chrztu;
 - h) zgoda rodziców na zawarcie małżeństwa przez osobę małoletnią (kan. 1071 § 1,6°) wraz ze zgodą sądu rodzinnego;
 - i) oświadczenie stron o braku woli zawarcia małżeństwa ze skutkami cywilnymi oraz wiedzy o konsekwencjach tego faktu, jeśli starają się o zezwolenie na zawarcie małżeństwa bez skutków cywilnych;
 - j) kopie podań o stosowne dyspensy lub zezwolenia, jeśli takie pisma były sporządzane.

VII. Wykaz najczęściej wymaganych dyspens i zezwoleń

31. Dyspensa ordynariusza miejsca konieczna do ważności małżeństwa jest wymagana m.in. w następujących przypadkach:
- a) przy przeszkodzie różnicy religii, tzn. przy małżeństwie zawieranym z osobą nieochrzczonej (kan. 1086 § 1);
 - b) przy przeszkodzie pokrewieństwa w trzecim i czwartym stopniu linii bocznej (kan. 1091 § 2);
 - c) przy przeszkodzie powinowactwa w linii prostej (kan. 1092);
 - d) przy przeszkodzie pokrewieństwa prawnego (kan. 1094);
 - e) przy zawieraniu małżeństwa mieszanego bez przepisanej formy kanonicznej (z wyjątkiem małżeństwa zawieranego w Cerkwi prawosławnej – w tym wypadku dyspensa wymagana jest do godziwości) (kan. 1127 § 2).
32. Zezwolenia ordynariusza miejsca wymaga się do godziwego zawarcia małżeństwa m.in. w następujących przypadkach:
- a) przy zawieraniu małżeństwa mieszanego (z ważnie ochrzczonej niekatolikiem) – kan. 1124-1125;
 - b) przy zawieraniu małżeństwa z osobą, która wystąpiła z Kościoła katolickiego, notorycznie porzuciła wiarę katolicką, względnie uważa się za osobę niewierzącą lub uporczywie nie praktykuje (kan. 1071 § 1, 4° i § 2);
 - c) przy zawieraniu małżeństwa, które nie będzie wywierało skutków cywilnych (kan. 1071 § 1, 2°);
 - d) jeśli nupturient jest małoletni (nie ukończył 18 lat) – kan. 1083 § 2;
 - e) jeśli nupturient jest emigrantem lub jest osobą zamieszkującą za granicą;
 - f) jeśli nupturient poprzednio pozostawał w związku (cywilnym, religijnym, nieformalnym) z inną osobą i wiąże go naturalne obowiązki wobec dzieci lub innej strony wynikające z tamtego związku (kan. 1071 § 1, 3°);
 - g) jeśli nupturient zawarł wcześniej małżeństwo (wyznaniowe lub cywilne) poza Kościołem katolickim;
 - h) przy małżeństwie osoby, której władza kościelna (ordynariusz miejsca lub sąd kościelny) zabroniła zawarcia małżeństwa (kan. 1077 § 1 i 1682 § 1, art. 251 § 1-2 Instrukcji *Dignitas connubii*);
 - i) gdy istnieją wątpliwości co do faktu chrztu lub ważności chrztu nupturienta;
 - j) przy małżeństwie osoby związanej cenzurą (kan. 1071 § 1, 5°);
 - k) gdy zachodzi potrzeba udzielenia dyspensy od ogłoszenia zapowiedzi;
 - l) przy małżeństwie kanonicznym zawieranym poza miejscem świętym (kan. 1118 § 2);
 - m) gdy istnieją bardzo poważne wątpliwości co do zdrowia psychicznego kandydata, jego zdolności do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich i wolności decyzji o zawarciu małżeństwa;
 - n) przy małżeństwie zawieranym przez osobę, co do której stanu wolnego istnieje wątpliwość;
 - o) w sytuacji, gdy nupturienti zamieszkujący w Polsce wyrażają wolę zawarcia małżeństwa za granicą;
 - p) przy legalizacji małżeństwa zawartego przez katolika w cerkwi prawosławnej.

VIII. Świadkowie

33. Z zasady świadkami zawarcia małżeństwa winni być katolicy. Należy ich zachęcić, o ile to możliwe, do odbycia spowiedzi i przystąpienia do Eucharystii. Ich obecność nie jest bowiem jedynie warunkiem ważności małżeństwa kanonicznego, ale są oni także reprezentantami wspólnoty wierzących, która za ich pośrednictwem uczestniczy w sakramentalnym akcie odnoszącym się do tej wspólnoty. Przy zawarciu małżeństwa mieszanego jednym ze świadków może być ochrzczonej niekatolik. Jeśli zawierane jest małżeństwo konkordatowe, świadkowie winni być pełnoletni.
34. Jeśli jednym z nupturientów jest chrześcijanin obrządku wschodniego (katolickiego lub niekatolickiego), do ważności małżeństwa wymaga się, by przy jego zawarciu asystował kapłan (biskup lub prezbiter), ale nie diakon.